

vsakemu se je poverilo, da pregleda po enega teh zakonov, sestavi načrt dotičnega izpremenjenega zakona ter ga objavi v cenjenem „Učitelj. Tovarišu,“ da se dá prilagoditi tudi drugim tovarišicam in tovarišem, da se temeljito pripravijo za skupno razpravo, ki se izvrši na obnem zboru. Dosedaj je bil objavljen samo preminjalni načrt zakona 27.7. 1875. Zdi se, da se ne upata druga dva odseka s svojima načrtoma pred javnost, a nikakor ni mogoče zadeve korenito in temeljito rešiti, ako nismo vsi pripravljene. Zaradi tega se usojam objavljati svoj preminjalni načrt zakona 30./3. 1870, št. 20, ki obstoji v sledečem:

§ 1. in 2. ostaneta neizpremenjena.
§ 3. dobi dostavek: „Kakor hitro doseže počeznica treh let šolo obiskujočih otrok zaradi krajevnih razmer ustanovljena ekspozitura 40, jo je izpremeniti v samostojno enorazrednico, akoravno ni oddaljena od matice nad 4 km.
§ 4. Ako se pokaže v enem kraju, da je v razredih že šestrazredne ljudske šole počezno v vsakem razredu skozi tri leta več kot po 60 otrok, je ustanoviti potrebne vzprednice, in če spozna okrajna šolska oblast za dobro, je šolo ločiti v deliško in deško, pri tem se pa ne sme znižati števila razredov na deški ni dekliški šoli. Na drugih manjrazrednih šolah je pa pomnožiti za potrebno število razrede.

§ 5. in 6. ostaneta.
§ 7. Vse za ustanovitev in ureditev govoreče razmere je ustanoviti na komisijem ogledu na lieu mesta, h kateremu je poklicati vse interesirance. Ako bi kateri povabljenih interesirancev ne imenoval svojih zastopnikov najdalje v roku 6 tednov ali ako bi se kateri zastopniki ali sami interesiranci ne in ne udeležili komisionalnega ogleda po okraj. šol. oblasti določeni dan, opravita komisionalni ogled predsednik okraj. šol. oblasti in okraj. šol. nadzornik brez navzočih zastopnikov, oziroma interesirancev, vpošteva je one izjave, ki jih povedo na zapisnik navzoči.

Vsa obravnava in zapisnik o nji se izvrši v onem jeziku, v katerem je bila vložena prošnja za ustanovitev šole, oziroma v jeziku, ki ga govori večina prebivalcev v kraju, kjer se ima ustanoviti šola.

Okraj. šol. oblasti je dolžnost, da izvrši komisionalni ogled najkasneje v 3 mesecih po onem dnevu, ko je bila vložena prošnja in ako se pokažejo razmere, ki odgovarjajo § 1. tega zakona, je dolžnost dež. odboru in občini, da poskrbita, da se v času 3 mesecev odpre šola z rednim poukom.

§ 8. odpade, ker je nasproten prejšnjim.
§ 9. Vsaki javni ljudski šoli je določiti nje šolski okoliš, pri čemer se je v glavnem ozirati na krajevne razmere in daljavo.

§ 10. ostaneta neizpremenjena in enako § 11.
§ 12. odpade, ker je zapaden v § 9.
§§ 13., 14., 15., 16. in 17. se nadomeste s § 1.—20. ministr. naredbe z dne 9. junija 1873, št. 4816, le v § 16. se zamenja nemška beseda „soll“ s slovensko „mora“ ali nemško „muss.“

§ 18. ostaneta z dodatkom, da ima okraj. šol. oblast na vodičeljevo prošnjo koj odločiti odškodnino od m².

§ 19. Uporaba ženskih učnih oseb je dovoljena na deških ali mešanih šolah le v nižih treh letnikih.

§ 20. se zamenja s 5. točko § 11. državnega zakona z dne 2. maja 1883.

A nt. Urbančič.

O celibatu, oziroma možitvi učiteljic.

Komaj sem prečitala izborni referat tov. Gregoričeve, takoj sem ji v duhu čestitala, čestitala temeljitim izvajanjam, ki slone na dobrem spoznavanju razmer in na živi realnosti. Jaz in marsikatera štajerskih kolegij se z njo popolnoma strinjamo. Ne poznam cenj. kolegij, ki se v „Uč. Tov.“ tako živahno zavzemajo za poroko učiteljic, zato tudi ne vem, govore li one iz lastne izkušnje — ali love le namišljene ideale, ko tako precenjujejo delovanje matere učiteljice. — Jaz pa poznam vse prijetnosti in bridkosti žene in matere učiteljice, ker sem jih na sebi izkusila in ker imam priliko jih še dalje opazovati na svojih kolegijah.

Omožena sem že nekaj let in tudi službujem kot taka, zato vem v polni meri ceniti, kaj se pravi služiti dvema gospodarjema, od katerih vsak zahteva celega človeka. — Otroci, gospodinjstvo, vrhutega napolnjen razred! Noči prečete zaradi bolezni moža ali otrok, stanje nosečnosti, mali dojenček doma, skrbi v kuhinji, pri perilu — časih obolela dekla, in na deželi še ni mogoče najti namestnice — zdaj pa naj preostane še kaj energije za šolsko delo! — Moj ponos kot učiteljica mi ni dopuščal zane-marjati šole in zaslužiti očitane površnosti in malomarnosti — ljubezen do doma in obitelji pa mi je napolnjevala srce! — Toli težka naloga, da so moji živi — že komaj zadoščali zahtevam. Zdaj ni mi več tako naporno združevati skrbi matere in učiteljice iz umeynih razlogov. Otroci so mi nekoliko odrasli, zdravi so, hodijo v šolo, za silo izhajam brez dekle, skrbi za bolnega soproga, bojazen za njegovo zdravje je prenehalo i t. d. Ali prva leta, oh!...

Izvenšolskega delovanja omoženih učiteljic nisem imela nikdar prilike videti, ker ga sploh — ni! Kar piše „nova“ koleginja o dobrem vplivu omožene učiteljice na javno življenje, je le fantom! Šola, obitelj, dom — in zdaj naj si naloži na pleča še vzgajanje odraslih občanov! Katero breme naj si še naprti, da se prej zgrudi pod težo?

Z eventualnostjo pa, da ostane učiteljčin zakon brez otrok, se ne sme računati, ker — to je izjema, ki pa ne daje ženi nikake prednosti. — Obratno!

Ne zamerim učiteljicam, ki sledeč naravnemu nagonu, hrepené po zakonu. Želim le, da bi se jih kolikor mogoče mnogo pomohilo, a da bi si vse z zakonom izboljšale stanje in se višje pospele v družabnem življenju ter na novem mestu postale zaradi izobrazbe vzor — matere in žene.

S tem bi osrečile sebe in druge, bile bi zgled — in napravile bi obnem prostor mlajšemu naraščaju.

One kolegijne pa, ki jih vodi bolj hladen razum in ostanejo same — vsa čast njim! One morejo delovanju na šolskem in narodnem polju intenzivno posvetiti svoje moči in ker so same, morejo časih tudi z denarnimi sredstvi pripomoči, ki v javnosti več zaležejo kot vsi bombastično naslikani uspehi matere učiteljice.

Zato pa vzklikam tov. Gr. ponovno, naj le neustrašeno zagovarja še dalje celibat učiteljic, ker ravno humaniteta zahteva, da se čuva mater in ženo in se jo ohrani krepko njenim dragim.

Višek lepega pa je igra dosegla v prizoru, ko si Janez in Mimika drug drugemu odkrijeta svojo ljubezen. Pri tem prizoru ne vem, kaj smo bolj občudovali, ali srčkano, ljubivo in obenem pa tako zvesto po načinu preprostega ljudstva posneto vedenje in govorjenje, ki je nam vsem segalo globoko v srce, ali pa oni krasni duet,* v katerega sta s svojima nebeškima glasovoma zliha nežna čustva, ki so jima kipela iz srca.

Kakor pa je ta prizor zaradi svoje lepote vse občinstvo očaral in do solz gauil, tako je tudi nastop sirovega Lovriča v šoli napravil na poslušalce neizbrisen vtisk. Tu sta si prišli kot kričeč kontrast nasproti ljudska nehvaležnost napram učiteljstvu in pa ona gigantska moralna moč učiteljstva, ki mu daje pogum, da ne postane žrtev letargije. Želeti bi bilo, da bi ne bil učitelj pri tem nastopu kazal pred Lovričem nikake bojazni, ker se to ne strinja s značajem, ki hoče „neustrašeno stati na braniku za blagor mladine.“ — Kot tip prave

* Vse pesmi te igre je harmonizoval skladatelj tov. Adamič.

slepe materinske ljubezni je svojo ulogo v tem oziru Franciška prav dobro pogodila; kot ošabna in jeznorita kmetica se nam je pa zdela na par mestih premalo ošabna in huda. Prav tako dobro je svojo ulogo rešila tudi Mimikina teta, vendar bi morala izgledati starejša. Če zraven še omenjamo, da bi bila hlapec in dekla prstane ob delavnih dneh lahko pozabila doma in da bi bila lahko Tonek in Andrej na paši malo manj nobel oblečena, bi bile s tem omenjene tudi one malenkostne hibe, ki jih je mogoče eden ali drugi opazil pri igralcih.

Naposled si pisec teh vrst dovoljuje še izraziti subjektivno mnenje, da je prvotni tragični konec boljši od sedanjega veselega, ker napravi 1. na občinstvo večji in tedaj trajnejši vtisk, ker je 2. znano, da je stara navada železna srajca in ni sigurno pričakovati, da se Frančkovi starši poboljšajo, in ker je 3. znano, da zahteva priroda za odstranjenje hudega dostikrat tudi kake žrtve, (v tem slučaju Franček in njegov oče), ki naj bi bile kot svarilen zgled drugim in jih varovale enakih pregreh. Verjamem, da si občinstvo, deloma iz

Učiteljica samica pa naj vidi idealnost v vzgajanju šolske mladine in v pospeševanju narodne izobrazbe in napredka.

Tukaj žena in mati — tam učiteljica — vsaka naj deluje v svojem krogu, da doseže vzvišen smoter določenega ji življenja!

Štajerka.

Naš denarni zavod

Geslo: Kar plodono naložim, v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani, registrirana zadruga z omejenim jamstvom.

Promet do konca februarja K 55.820.96.

Naznanilo. Kdor želi od zadruge kakih informacij, naj za odgovor priloži 20 h v pošt-nih znamkah. Na prošnje brez vpošiljatve navedenih znamk se ne odgovarja.

Uradne ure: Vsak četrtek od 1/2. — 1/3. popoldne in vsako soboto od 6. — 7. zvečer.

Literarna zgodovina narodnega gospodarstva.

Izbrani eseji.

Spisal F. L. Tuma.

Stari vek.

(Dalje.)

Zanimivo je, da je spoznal delitev dela kot princip, ki so se iz njega razvile različne obrti. Smatra jo kot velik ekonomski napredek, zakaj omejitve na en produkt pomenja toliko, kakor producirati boljše in več v istem času.

Dve desetletji po Politeji je napisal svojo drugo knjigo o postavah: po svojih idejah pomenja znatno modificiranje prvih drznih projektov, z druge strani je označuje še večja konserviranost pred vsem, kar je tujega.

Pač je zopet pripoznal potrebo po privatni lastnini in zakonu, zahteval je celo enakopravnost obeh stranov, ali vso mobilno posest je vzel temu hotel ozko normirati in jo spraviti pod kontrolo države. Vsi meščani naj goje skupno prepričanje in to bodi pozitivna vera — v Politeji mu je bilo skupno prepričanje filozofija. Godbo, ki ji je odmenil prej tako važno vzgojevalno nalogo, zavre sedaj skoro dočela zaradi predirektnega vnevanja raznih strasti: ohraniti je hotel samo še koralne pesmi, ki naj navdajajo človeka z resnim verskim in nravnim čustvovanjem.

V državi, kjer goje meščani trgovino in industrijo, vidi najhujše socialno zlo, zakaj iz tega se rodi na eni strani veliko bogastvo, na drugi hudo uboštvo. Za denar naj ne velja nobena stvar, ki ima kako notranjo vrednost; jemanje obresti je hotel prepovedati in ravno tako bi pripustil on volji dolžnika, če hoče vrniti upniku napravljeni dolg ali ne.

Vsak stik s tujimi narodi se mu je zdel izredno poguben, zato bi morala ležati njegova idealna država v gotovi distanci od morske obali, da bi bila s tem promet in trgovina otežkočena. Iz političkih in etičnih vzrokov je hotel omejiti število prebivalstva s tem, da bi izpostavljali otroke in dovolili poroke v razmerno pozni dobi.

V isti dobi je živel Ksenofon (430—354). Bil je ravno tako učenec Sokratov kakor Plato. Poleg svoje vojaške službe in vojaških spisov je sestavil tudi „Ekonomijo“, vendar je to

delo skoro brez vsakega teoretičnega pomena. Ksenofon je bil vojskovodja in kot tak jako praktičen mož. S svojim spisom je hotel pokazati na sredstva in pota, po katerih morejo izboljšati atične finance.

Institucija sužnjev mu je bila obsebi umljiva, zakaj brez dela sužnjev si ni misliti meščanov, ki bi se posvetili državnim poslom nesebično. Porabili bi naj jih celo v državnih rudokopih in da ne pobegnejo, naj jim užgo na čelo posebno znamenje! Obrti in trgovine ni smatral kot nekaj sramotnega, nasprotno je zahteval za obe panogi državno podporo in negovanje. Toda vzlic temu mu je pravi ideal kmetiško življenje, ki navdaja človeka s spoštovanjem pred lastnino in globokimi patriotičnimi, ter verskimi čustvi.

Kot največja zvezda antike nastopa Platonov učenec Aristotel (382—322), vzgojitelj Aleksandra Velikega in poznejši ustanovnik lastne „peripatetične šole“ v Atenah, ko ga po Platonovi smrti niso volili njegovim naslednikom v „Akademiji“. Aristotelova filozofija je vladala takorekoč neomejeno do nastopa francskega filozofa Des Cartes ali Cartesius imenovanega (1596—1650). Strastno so pobijali jezuitje filozofijo tega probudnika moderne filozofije („Cogito ergo sum“) in hoteli na vsak način obdržati staro peripatetično šolo. Zamrla je; šele na koncu minulega stoletja so jo probudili iznova katoliški teologi na poseben papežev ukaz in nastopa danes v modernificirani obliki, znana pod imenom Tomizem.

Politiko je obravnavala kot sistem najprej filozofija Sokrata, ki se je prvi bavil z etičnimi vprašanji. Pomenjala mu je isto, kakor nauk o najboljši državi. A kaj je najboljša država? Platon si je postavil kot temelj pravičnost, ki izenačuje v družbi nastale konflikte. Njegova metoda je bila etično-deduktivna. S tem hočemo reči: idejo je prilagodil življenju.

(Dalje.)

Iz naše organizacije.

Štajersko.

Savinjsko učiteljsko društvo zboruje v četrtek, 17. t. m., ob 2. uri popoldne na Gomilskem. Dnevni red: 1. Naznanila predsedstva, 2. Nadaljevanje predavanja tov. Jakšeta o hrvaški zgodovini, 3. Predlogi in nasveti. K mnogobrojni udeležbi vabi

Rud. Vrabl, t. č. predsednik.

Slovenjebistriško učit. društvo je zborovalo dne 3. t. m. v Slov. Bistrici.

Udeležba povoljna.

V nagovoru pozdravi predsednik Kocl zborovalce ter specialno goste gđc. Schreierjevo iz Maribora, gospo Polančev, tov. Serajnka in predavateljca G. H. Drzoviča. Predsednik omenja nadalje imenovanje dr. Janka Bezjaka, častnega člana našega društva; sklene se mu čestitati pismeno. Vest o imenovanju okr. šolskega nadzornika Josipa Schmoranzerja so sprejeli zborovalci z obžalovanjem, saj izgubi učiteljstvo okraja z njim moža, katerega spomin mu ostane za vedno drag. Tozadevni sklep se mu je sporočil brzojavnim putem.

Po prečitaniu zapisnika in došlih dopisov poročata tov. Krotky kot predsednik o delovanju socialnega odseka. Za tekoče društveno leto se izvoli dosedajni odbor. Delegatom „Zveze“ se izvoli soglasno tov. Seb Krotky.

Tov. Polanec je poročal kot uč. zastopnik okr. š. sveta o odhodu prejšnjega predsednika te korporacije grafa Attensa, ki se je v jako laskavih besedah izrazil o delovanju tuokrajnega učiteljstva.

Ne smemo pa iti mimo, da ne bi krški meščanski šoli čestitali na pridobitvi tako krasnega odra, ki sta ga postavila strokovna učitelja tov. R. Humek in Rozman in ki je edini stalni šolski oder na Kranjskem. Slike kolis so tako plastično izvršene in so tako umetniško-okusno slikane, da nismo ob pogledu nanje občudovali le izrednega slikarskega talenta tov. Humka kot slikarja, ampak tudi veliko požrtvovalnost slovenskega mladinojuba in rodoljuba, ki je svoj redki slikarski talent dal v to svrhe zastopati največ na moralno plačilo, in tega bo on kakor tudi drugi, ki so že in bodo še brez dvomno na tem odru po začrtani poti neumorno in požrtvovalno še dalje delovali v kulturnem in vzgojnem smislu, gotovo deležni!

Izražam le še željo, da bi se „Slepa ljubez“ večkrat igrala na ljudskih odrih, v vzgoji pa zavlada prava materinska ljubez.

Lud. Potočnik.

